

Угх. № = 90638 / 27.05.2024г.

ДО КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

Вх. № 316
Дата 27.05.24г.

Уважаема г-жо Председател на Конституционния съд,

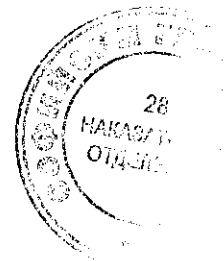
Моля да административате приложените три искания по чл. 150 ал. 2 от Конституцията, всички зададени в рамките на н.о.х.д. № 369/21 по описа на СГС, 16 състав.

Първото от тях (с най-малкия изходящ номер) е тясно свързано с искането, което е получило входящ номер от деловодството на Конституционния съд № 19/24, поради което моля да прецените дали не са налице предпоставките за обединяването им или за определяне на един и същи съдия-докладчик.

Останалите две имат самостоятелно правно значение.

Оставам в готовност да отстраня недостатъците на исканията, съобразно дадените указания.

Възвръщам х.г. № 20/2024
определени съдиис - докладчик
съдиис Таня Райчкова
уважен
28.05.2024

ИСКАНЕ

Дата: 27.05.2024
Софийски градски съд
бивш Специализиран наказателен съд
В закрито заседание в следния състав:

Град: София
16 състав
14 състав

Председател: Иво Хинов
Съдебни заседатели:
1. Латинка Паунска
2. Христина Джартова

като разгледа докладваното от съдията Иво Хинов н.о.х.д. № 369 по описа за 2021 година, установи следното:

Производството е по реда на чл.150 ал.1 т.2 от Конституцията.

I. Общи положения

1. Сезирацият съд е изправен през ситуация, при която част от доказателствата по делото са събрани при нарушаване на личната сфера на подсъдимите – а именно в резултат на използвани против тях специални разузнавателни средства и в резултат на извършени претърсвания и изземвания от кабинетите, домовете им и от автомобила на един от тях.

2. За извършване на част от тези следствени действия законодателят е предвидил предварителен съдебен контрол. Той, обаче, според сезирация съд, не е бил надлежно осъществен. Макар и да е било дадено предварително разрешение за използване на специални разузнавателни средства, все пак това разрешение не отговаря на изискванията на чл. 174 ал. 4 НПК, доколкото липсват мотиви. Макар и да е било дадено последващо одобрение за извършените претърсвания и изземвания, все пак те не отговарят на чл. 161 ал. 2 НПК, доколкото случаят не е бил неотложен.

2. Следователно, според сезирация съд, доказателствените средства, обективиращи резултата от използване на специални разузнавателни средства и от претърсванията и изземванията, са били събрани и изготвени в противоречие с реда, предвиден в НПК.

3. Поради което следва да се приложи чл. 105 ал. 2 НПК, което ще има за последица изключване на съответните доказателствени средства, а оттам и невъзможност да се ползва информацията, събрани с тях, за установяване на случилото се. Това изключване, според сезирация съд, ще доведе до затруднение или до осуетяване на разкриване на обективната истина; а също така и до нарушаване на правото на защита на подсъдимите.

4. Поради което са налице основание да се приеме, че нормата на чл. 105 ал. 2 НПК, в този ѝ аспект, противоречи на нормите на чл. 121 ал. 2 и чл. 122 ал. 1 от Конституцията.

5. Поради което, на основание чл. 150 ал. 2 във вр. с чл. 149 ал. 1 т. 2 от Конституцията, приема за нужно да отправи искане до Конституционния съд да се произнесе по тези въпроси.

Факти по делото

II. Твърдения по обвинителен акт

6. Сезирацият съд разглежда обвинителен акт за деяние по чл. 302 НК – за това, че на 26.05.2020 г и на 29.05.2020 г един полицейски служител е получил от гражданин парични суми, за да извърши действие по служба, подпомогнат от втори полицейски служител, който му предоставил кабинета си с цел получаване на сумите. Останалите обвинения в обвинителния акт са извън предмета на искането.

7. Прокуратурата твърди, че първият полицейски служител е поискал от гражданина подкуп на 15.05.2020 г (стр. 8-9 от обв.акт), като този гражданин е сезирал МВР със случая на 18.05.2020 г, а на 21.05.2020 г било разрешено ползването на специални разузнавателни средства (стр. 10 от обв.акт).

8. Прокуратурата твърди, че на 26.05.2020 г гражданинът предал на първия полицейски служител парична сума, осигурена от МВР, а на 29.05.2020 г му е предал друга парична сума, осигурена от МВР и белязана с химично вещество по реда на ЗСРС; и двете предавания станали в кабинета на втория полицейски служител (стр. 11-12 от обв.акт).

9. Прокуратурата твърди, че петнадесет минути след предаването на парите на 29.05.2020 г започнала операцията на Дирекция „Вътрешна сигурност“ при МВР, в рамките на която двамата полицейски служители били задържани, а в кабинета на втория от тях, при извършено претърсване, била намерена и иззета паричната сума, предадена същия ден (стр. 12 от обв.акт).

III. Относно разрешенията за ползване на специални разузнавателни средства

10. На 21.05.2020 г наблюдаващият прокурор е направил три мотивирани искания до Председателя на СпНС за даване на разрешение за ползване на специални разузнавателни средства срещу двамата полицаи и гражданина, с негово съгласие. Част от тези специални разузнавателни средства касаят подслушване, видеозаснемане и белязване на банкнотите. Тези искания са много добре мотивирани и изпълнени с фактология. Конкретно относно белязването на банкнотите е посочено, че това е нужно с цел установяване на „разпределяне на финансови средства, придобити от престъпна дейност“.

11. Същия ден три разрешения са били дадени от Председателя на СпНС. Мотивите са общи и щампови, като по своето естество представляват посочване какви са законовите условия за даване на разрешение и твърдение, че те са спазени. Липсва всякаква индивидуализация – както на лицата, срещу които ще се използват СРС, така и на конкретните фактически обстоятелства, въз основа на които се приема, че законовите условия са спазени.

12. Сезирацият съд приема, че в действителност липсват мотиви – доколкото не е възможно да се разбере защо Председателят на СпНС е приел, че са спазени законовите изисквания. Липсва и преpraщане към мотивите в искането.

IV. Относно използването на специални разузнавателни средства

13. Такива са били използвани в два аспекта. На първо място, срещите между двамата полицейски служители и гражданина са били видео и аудиозаписани – чрез техническо устройство, носено от гражданина, на второ място са били маркирани със специално вещество парите, за които прокуратурата твърди, че гражданинът е предал

на първия полицейски служител в кабинета на втория полицейски служител на 29.05.2020 г и за които прокуратурата твърди, че са били намерени след това в този кабинет.

V. Относно претърсванията и изземванията

14. С разписки с дати 22.05.2020 г и 28.05.2020 г са предоставени парични суми от служител на Дирекция „Вътрешна сигурност“ на гражданина, с цел да бъдат предадени от гражданина на полицейския служител, за когото се твърди, че е искал подкуп.

15. Разследващият орган на 27.05.2020 официално е взел решение, с конкретен писмен акт, за необходимостта от лични обиски, претърсване и изземване, като е пристъпил към организацията им.

16. Сезирацият съд е установил, че най-късно на 28.05.2020 г било взето решение да се пристъпи конкретно на 29.05.2020 г към личните обиски, претърсване и изземване от помещения, ползвани от двамата полицейски служителя. За тази цел била създадена нужната организация – ангажиране още от 28.05.2020 г на поемни лица от Академията на МВР за претърсванията и изземванията. Те – според техни твърдения – сутринта на 29.05.2020 г са стояли в готовност, в очакване да бъдат извикани и да послужат като поемни лица в претърсванията и изземванията.

17. На 29.05.2020 г, веднага след задържането на двамата полицейски служители, са били осъществени следствените действия по претърсване и изземване от кабинетите им, от колата на единия от тях и от жилищата им. Петте протокола са били представени за одобрение на съдия от СпНС на следващия ден, която ги е одобрила с едни и същи мотиви: „В конкретната хипотеза е била налице реална опасност при непредприемане на това неотложно следствено действие да се стигне до невъзможност за събиране и запазване на доказателства от значение за правилното решаване на делото“ – без да се посочва каквито и да е конкретни фактически доводи в тази насока.

VI. Относно преценката, която прави сезирацият съд за неотложността на претърсването и изземването

18. Сезирацият съд отбелязва, че не е обвързан от констатациите на съдията, дала одобренията, доколкото доказателствата и средствата за тяхното установяване не може да имат предварително определена сила – чл. 14 ал. 2 НПК. Също така сезирацият съд, който разглежда делото по същество, има достъп до всички доказателства, събрани непосредствено и с участието на страните. Поради което – след изслушване на страните относно приемането в доказателствения материал на протоколите от личните обиски, претърсванията и изземвания – е достигнал до собствен извод дали е бил или не е бил неотложен случай.

19. В случая не е бил налице неотложен случай по чл. 161 ал. 2 НПК – доколкото разследващите органи са имали обективна възможност да направят искане за даване на съдебно разрешение за претърсване и изземване в един по-ранен момент. Те са могли да направят такова искане след 21.05.2020 г, когато са получили разрешение за маркиране на банкнотите (т. 11 по-горе), предвид явната необходимост от бъдещо претърсване и изземване, за да установят движението им (посочено в исканията, т. 10 по-горе); или пък след 26.05.2020 г, когато прокурорът твърди, че е била предадена първата парична сума (т. 8 по-горе) – отново с цел да се установи у кое лице се намира тази парична сума в един последващ момент; или на 27.05.2020 г, когато разследващият

орган писмено е обективирал намерението си да пристъпи към претърсване и изземване (т.15 по-горе); или най-късно на 28.05.2020 г, когато било взето решение за конкретната дата на ареста и претърсванията и изземванията, като са били ангажирани поемни лица (т.18 по-горе). На последно място, след ареста на 29.05.2020 г, е било възможно да се запечатат кабинетите и колата, като се изчака разрешение от съдия, преди да се пристъпи към претърсването и изземването.

20. Вместо това наблюдаващият прокурор и следователят са предпочели да подготвят техническите аспекти на следствените действия – а именно осигуряване на поемни лица още от предходния ден. И едва след като тези следствени действия бъдат вече извършени, са поискали последващото им съдебното им одобрение.

21. Следователно, според сезиращия съд, извършените следствени действия по претърсване и изземване (в кабинетите на двамата полицаи, в домовете им и в колата на единия от тях), са извършени в нарушение на правилата на НПК, доколкото са извършени без предварително съдебно разрешение, изискуемо по чл.161 ал.1 НПК, без да е бил налице неотложен случай.

VII. Относно становището на защитата по въпросите, повдигнати с настоящето искане

22. Подсъдимите и техните адвокати не са направили възражения, свързани с липсата на достатъчно мотиви в дадените разрешения за използване на специални разузнавателни средства и с липсата на неотложен случай при претърсването и изземването. Изрично запитани от сезиращия съд, те не правят възражения против приемане в доказателствения материал на веществените доказателствени средства, съставени при използване на специални разузнавателни средства и на протоколите за претърсване и изземване.

Приложимо право

VIII. Текстът и значението на оспорената законова разпоредба

23. Нормата на чл. 105 ал. 2 НПК гласи:

„Не се допускат доказателствени средства, които не са събрани или изготвени при условията и по реда, предвидени в този кодекс“.

24. Съобразно сезиращия съд, законодателят под „изготвени“ е имал предвид нарушение на реда, при който се съставят доказателствените средства, а под „събрани“ е имал предвид доказателствени средства, които обективират доказателства, които не са събрани при условията и реда на НПК. Това е така съобразно установената терминология, че доказателствените средства се изготвят, а доказателствата се събират.

IX. Последиците от прилагането на чл. 105 ал. 2 НК

25. Относно веществените доказателствени средства, формирани в резултат на използването на специални разузнавателни средства. Доколкото мотивираното съдебно разрешение за използване на специални разузнавателни средства е императивно условие за тяхното законосъобразно използване – чл. 174 ал. 3 НПК и доколкото в случая липсват мотиви в дадените три разрешения (т.11-12 по-горе), то следва изводът, че не е бил спазен редът по НПК за експлоатацията на специални разузнавателни средства. Оттук идва и изводът, че веществените доказателствени средства,

обективиращи резултата от тази експлоатация, не са изготвени при условие, предписано от НПК. А също така те обективират доказателства, които не са събрани при условие, предвидено в НПК. Това условие, както е посочено по-горе, е мотивираното съдебно разрешение по чл. 174 ал. 3 НПК. Поради това, на основание чл. 105 ал. 2 НПК, те не може да се ползват като източник на доказателствени сведения.

26. Относно протоколите за претърсване и изземване. НПК предвижда предварителното съдебно разрешение като задължително условие за провеждане на претърсване и изземване, ако не е налице неотложен случай – чл. 161 ал. 1 и ал. 2 НПК. След като по настоящето дело претърсванията и изземванията са били осъществени без такова предварително съдебно разрешение, като не е бил налице неотложен случай (т. 19-21 по-горе), то тези процесуални следствени действия не са били извършени при условие, посочено в НПК. А това води до извода, че и съответните протоколи, съставени при тях, са изготвени в нарушение на условие по НПК, а също така и че доказателствата, събрани с тях, са събрани в нарушение на условие по НПК. Това условие, както е посочено по-горе, е предварително съдебно разрешение по чл. 161 ал. 1 НПК. Оттук и изводът, на основание чл. 105 ал. 2 НПК, че тези протоколи не може да се ползват като източник на доказателствени сведения.

Мотиви към искането

X. Относно противоречието с чл. 121 ал. 1 от Конституцията

27. Съобразно тази норма производството по делата осигурява установяване на истината. Това означава, че наказателният процес би следвало да бъде така организиран, че да дава възможност, а не да пречи за установяване на действително случилото се. А това предполага ползването на достоверни доказателства – т.е. такива, които правилно отразяват случилото се.

28. Установяването на истината по делото може да бъде осуетено, ако определени доказателства, сами по себе си достоверни, са изключени от доказателствената маса поради причини, които са свързани с порок при събирането им, който порок няма отношение към достоверността им. Това ще доведе до възможност за непълно или дори невярно установяване на истината.

29. Такъв е случаят по главното дело.

30. Разговорите между двамата полицейски служители и гражданина, записани с използване на специални разузнавателни средства, а също така и маркирането на парична сума със специално вещество, са обективен факт, достоверен сам по себе си. Тяхната достоверност не страда от това, че разрешенията за използване на специалните разузнавателни средства не са били мотивирани. Няма основание да се приеме, че при едни надлежно мотивирани съдебни разрешения, крайният резултат от експлоатацията на специални разузнавателни средства би бил различен.

31. Намереното или ненамереното при претърсванията и изземванията също така е обективен факт, достоверен сам по себе си. Тази достоверност не е нарушена от това, че тези следствени действия са предприети без нужното съдебно разрешение. Няма основания да се приеме, че – ако наблюдаващият прокурор своевременно е бил направил искане за получаване на предварително съдебно разрешение – такова би било отказано или, ако е било дадено, при извършените претърсвания и изземвания би било намерено или ненамерено нещо различно.

32. Следователно, прилагането на чл. 105 ал. 2 НПК ще доведе до изключване на доказателствата, събрани със специални разузнавателни средства, претърсвания и

изземвания (а те се отнасят до определени настъпили факти или ненастъпили факти) и оттам до затруднения или дори до невъзможност за установяване на обективната истина.

33. И по-конкретно – вместо съдът да има пряк достъп до разговорите, евентуално проведени между полицейските служители и гражданина – ще трябва да съди за тях само от показанията, които дава този гражданин и евентуалните бъдещи обяснения на подсъдимите. Вместо съдът да има сигурни сведения какво е намерено или не е намерено в кабинетите и домовете им, в автомобила на единия от тях – нищо няма да установи в този аспект (след като самото следствено действие е незаконосъобразно, то резултатът от него не може да се установява, вкл. и с разпита на поемните лица).

34. Това ще доведе до съществена вероятност от непълно, неточно или дори невярно установяване на действително случилото се – и оттук до неустановяване на истината.

35. Поради тези причини сезирацията съд счита, че нормата на чл. 105 ал. 2 НПК, в конкретните две хипотези (липса на мотиви в дадено разрешение за ползване на специални разузнавателни средства; липса на предварително съдебно разрешение за претърсване и изземване, без да е налице неотложен случай) противоречи на чл. 121 ал. 2 от Конституцията, доколкото затруднява или дори евентуално осуетява разкриването на истината по делото.

XI. Относно противоречието с чл. 122 ал. 1 от Конституцията

36. Съобразно тази норма, гражданите имат право на защита във всички стадии на процеса. Правото на защита в наказателния процес включва и правото на подсъдимия да се позовава на онези доказателства, които установяват благоприятни за него фактически обстоятелства. Това са такива фактически обстоятелства, които водят до извод, че твърденията в обвинителния акт не са се случили, респективно инкриминираното деяние не е било извършено.

37. В случая от събраните с използване на специални разузнавателни средства доказателствени сведения – а именно видео и аудиозаписите на срещите на двамата полицейски служителя и гражданина – евентуално би могло да се достигне до извод, че действително случилото се е по-различно от онова, което сочи гражданинът в своите показания. Т.е. налице са възможности за установяване на благоприятни за защитата обстоятелства.

38. Отново във връзка с използване на специалните разузнавателни средства – а именно белязването на банкнотите – евентуално би могло да се достигне до благоприятен за подсъдимите извод, предвид негативния резултат от експертното изследване на натривките, взети от ръцете им.

39. В случая от резултата от претърсванията и изземванията – особено относно ненамерените вещи (по-специално относно ненамерената парична сума, за която се твърди, че е била предадена на 26.05.2020 г, т. 8 по-горе), евентуално би могло да се достигне до извод, че действително случилото се е по-различно от онова, което сочи гражданинът в своите показания. Отново това е благоприятна за защитата възможност.

40. Оттук, ако съдът може да ползва като източник на доказателствени сведения веществените доказателствени средства, съставени с използване на специални разузнавателни средства, а също така и протоколите за личен обиск, претърсване и изземване, то е налице – евентуално – възможност да установи благоприятни за

подсъдимите фактически обстоятелства. Обратното, ако съдът не може да ги ползва, то подсъдимите няма да могат да се позоват на тях при обосноваване на своята теза.

41. По този начин правото на защита на подсъдимите ще бъде съществено затруднено. Те нямат никаква вина за това, че Председателят на СпНС не е мотивирала акта си; или за това, че наблюдаващият прокурор не е направил предварително искане за даване на разрешение за лични обиски, претърсване и изземване. Тези неблагоприятия не би следвало да водят до невъзможност подсъдимите да се позоват на благоприятни за тях фактически обстоятелства. Това води не само до неустановяване на действително случилото се, но и до нарушаване на правото им на защита.

XII. Практика на Конституционния съд

42. С Решение № 7/30.06.2020 г по к.д. № 11/19 Конституционният съд е тълкувал чл. 121 ал. 4 от Конституцията, като е приел, че:

„...конституционното изискване за мотивиране на съдебните актове ще е изпълнено, когато са известни съображенията, въз основа на които се издава съответния съдебен акт, като определянето на структурата и задължителното съдържание на мотивите е от компетентността на законодателя, а техният обем, разбираемост, изчерпателност и детайлизация са въпрос на съдебна практика.“

Следователно, според Конституционния съд, мотивите следва да отговорят на изискването за „разбираемост, изчерпателност и детайлизация“ – което, според сезирация съд, не е налице, ако мотивите са преразказ на законови условия и твърдение, че те са били спазени.

43. Конституционният съд вече е приел в Решение № 2 от 30.03.2000 г по к.д. № 2/00, че:

„Съдът отчита, че действията по претърсване и изземване засягат основни конституционни права“.

Също така е приел, че след като ограничението на конституционните права по чл. 30-33 е предвидено в закон и се подчинява на съдебен контрол, то

„...спазването на посочените конституционни изисквания съдържа формалните правни гаранции срещу злоупотреба с власт“.

44. Конституционният съд е приел в Решение № 2 от 12.03.2015 г. на КС по к. д. № 8/2014 г, че:

„винаги, когато законът допуска като изключение мерки, в резултат на които се засягат основни права на гражданите, съдебният контрол е задължителен по силата на изричните разпоредби на чл. 30 – 35 от Конституцията.“

Но освен задължителен той следва и да е ефективен – в противен случай тези основни права няма да получат реална и ефективна защита. А за да бъде ефективен е нужно съдът да не се опасява, че ако приеме определено процесуално следствено действие за извършено в нарушение на чл. 32-34 от Конституцията, това ще доведе до осуетяване на постигане на задачата на процеса по чл. 1 ал. 1 НПК (коментирано по-долу в т. 76 и сл. по-долу).

ХІІІ. Относно целта, която преследва законодателят с изискването разрешението за използване на специално разузнавателно средство да бъде мотивирано (чл. 174 ал. 4 НПК); с изискването за предварително съдебно разрешение за претърсване и изземване (чл. 161 ал. 1 НПК).

45. Тази цел е защита на гражданите от необосновано накърняване на личната им сфера от страна на органите, ангажирани с наказателно преследване. Тази защита има своята конституционна основа в нормите на чл. 30-34 от Конституцията.

46. Законодателят е приел, че за защита на личната сфера на гражданите е необходим предварителен съдебен контрол, който да се осъществи преди извършване на следственото действие, неизбежно свързано с накърняването ѝ. Той следва да отговаря на определени качества – а именно съдебният акт да бъде мотивиран (ако се отнася до използване на специални разузнавателни средства) и да бъде даден преди претърсването и изземването (ако не е налице неотложен случай).

47. По главното дело личната сфера на двамата полицейски служители е била ограничена – с използването на специалните разузнавателни средства и с претърсването и изземването. Липсата на спазване на дължимите условия за това ограничение, под формата на качествен предварителен съдебен контрол, води до извода, че това ограничение не е законосъобразно. Поради това ограничението на личната сфера в случая прераства в нарушение на личната сфера.

48. Това нарушение е обективен факт. То няма да бъде поправено, ако събраните доказателства бъдат изключени. Обратното, възможно е това изключване да доведе до нови, допълнителни правонарушения. На първо място това е нарушение на изискването в наказателния процес да се установи истината, по чл. 121 ал. 2 от Конституцията. На второ място това е нарушение на изискването подсъдимите да разполагат с право на защита против повдигнатото срещу тях обвинение, по чл. 122 ал. 1 от Конституцията, което – според сезирация съд – включва и правото да се ползват от благоприятните за тях доказателства.

49. Конкретно относно правото на защита, то ще бъде по очевиден начин нарушено, ако бъдат изключени определени доказателства, установяващи благоприятни за подсъдимите фактически обстоятелства, с довод, че при събирането им са били нарушени правата на подсъдимите – и това нарушение няма отношение към достоверността на доказателствата. Така подсъдимите ще пострадат два пъти – първия път при събирането на тези доказателства, втория път при невъзможността да се ползват от тях. Така ще се окаже, че именно подсъдимите, които са пострадали от първото нарушение, настъпило без тяхна вина, ще трябва да носят отговорност за него, доколкото няма да може да се ползват от благоприятните за тях доказателства, събрани при това нарушение.

50. В този аспект, според запитващия съд, на първо място нормата на чл. 105 ал. 2 НПК противоречи на чл. 121 ал. 2 от Конституцията, доколкото осуетява разкриване на истината. Конституционният съд е приел в Решение № 7 от 16.12.2004 г. по конст. д. № 6/2004 г., че е конституционносъобразна онази правна уредба, която е

„балансиращи между правата на обвиняемия и интересите на обвинението“.

Отгук не би следвало правната уредба да е такава, че да нарушава едновременно и единия, и другия правен интерес – какъвто е практическият резултат от прилагането на чл. 105 ал. 2 НПК. Това е така, доколкото разкриването на истината

винаги е в полза на всички страни (за прокурора цялата истина, а за защитата онази част от истината, която е в полза на подсъдимия).

51. На второ място нормата на чл. 105 ал. 2 НПК противоречи и на чл. 122 ал. 1 от Конституцията, доколкото води до изключване от доказателствения материал на доказателства, които имат потенциала да са от съществено значение за осъществяване на ефективна защита от подсъдимите.

52. Следователно прилагането на чл. 105 ал. 2 НПК, в конкретния случай, няма да поправи вече осъщественото нарушение на чл. 32-33 от Конституцията, а само ще доведе до нарушаване на чл. 121 ал. 2 и чл. 122 ал. 1 от Конституцията.

XIV. Относно последиците от действието на правото на Съюза

53. Съобразно чл. 18 ал. 3 от Правилника на Конституционния съд искането, подадено от съд, следва да съдържа, освен аргументирана преценка на приложимото право, също така и доводи относно последиците от действието на правото на ЕС, когато оспорената разпоредба е в приложното му поле.

54. Настоящото искане визира две фактически обстоятелства – липсата на мотиви в разрешенията за използване на специални разузнавателни средства и липса на предварително разрешение за претърсване и изземване, които не са неотложен случай. Те са разгледани в светлината на възможността да се ползва информацията, която е събрана със специалните разузнавателни средства и претърсването и изземването, като източник на доказателствени сведения.

55. Тези две фактически обстоятелства и правното им значение не са регулирани от правото на ЕС. И по-конкретно в нито един аспект правото на ЕС не поставя определени изисквания относно използване на специални разузнавателни средства, изразени в използване на аудио и видео записващо устройство, носено от гражданин при срещите му с трети лица; а също така и белязване на банкноти, носени от този гражданин и предадени на трети лица; нито пък в начина, по който следва да се извършват претърсванията и изземванията, вкл. и в аспекта на получаване на предварително съдебно разрешение.

56. Това е така, доколкото правото на ЕС не регулира пряко процесуалните условия, при които следва да се осъществява процесът на събиране на доказателства в националните наказателни производства. Този въпрос може да бъде регулиран косвено, ако са налице определени условия. Те, обаче, липсват по главното дело.

57. Не намира приложение Директива 2002/58/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 12 юли 2002 година относно обработката на лични данни и защита на правото на неприкосновеност на личния живот в сектора на електронните комуникации, ОВ L 201 от 2002 г. Тя не намира приложение, доколкото чл. 5 ал. 1 визира конфиденциалността на трафика на данни и съобщения през публичните комуникационни мрежи и публично достъпните електронни комуникационни услуги (т.е. телефони и интернет). А в случая се касае за специално техническо устройство, предоставено от разследващия орган на гражданина, което при своето функциониране не използва тези публични мрежи.

58. Не намират приложение особените гаранции, от които се ползват заподозрените по Директива 2012/13/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2012 година относно правото на информация в наказателното производство, ОВ L 142 от 2012 г и Директива 2013/48/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 октомври 2013 година относно правото на достъп до адвокат в наказателното

производство и в производството по европейска заповед за арест и относно правото на уведомяване на трето лице при задържане и на осъществяване на връзка с трети лица и консулски органи през периода на задържане, ОВ L 294 от, 2013 г. Тези Директиви предоставят на заподозрените определени права. Но те се прилагат едва в момента, в който разследващите органи уведомят определени лица, че са заподозрени (т.40 от Решение от 07.09.20203 г по С-209/22, ECLI:EU:C:2023:634). По главното дело първо са били дадени процесните разрешения за използване на специалните разузнавателни средства и чак след това подсъдимите, при ареста им, са придобили качеството на заподозрени. Несъмнено по време на претърсванията и изземванията те са имали такова качество, но самите претърсвания и изземвания нямат отношение към правата им по тези две Директиви. А и поставеният пред КС въпрос не визира техните права при самото осъществяване на претърсванията и изземванията, а визира липсата на предварително съдебно разрешение за тези следствени действия, което е било нужно, доколкото не е налице неотложен случай. Следователно поставеният пред КС въпрос се отнася до липсата на определен юридически факт, за който се твърди, че е следвало да настъпи преди претърсванията и изземванията и дори преди ареста на подсъдимите – т.е. преди те да придобият качеството на „заподозрени“.

59. Въпросът за доказателственото значение на сведения, събрани при нарушаване на личната сфера на гражданите, в контекста на незаконно ползване на специални разузнавателни средства (разрешени от некомпетентен орган), е бил обсъждан в Решение от 17.01.2019 г по С-310/16, ECLI:EU:C:2019:30, като Съдът на ЕС е приел, че този въпрос не се регулира от правото на ЕС (т.24), освен в изключителни случаи, ако се засяга базисната ефективност на наказателното производство, ако предмет на престъплението е посегателство върху финансовите интереси на ЕС (т.32). Настоящият случай не е такъв.

60. Следователно фактическата обстановка по главното дело, относима към искането до Конституционния съд, не попада в приложното поле на правото на ЕС. Последното по никакъв начин не може да повлияе на тълкуването на чл. 105 ал. 2 НПК, респективно до приложението му по главното дело.

61. При все това следва да се посочи, че сходен въпрос е бил предмет на Решение от 16.02.2023 г по С-349/21, ECLI:EU:C:2023:102, като Съдът приема, че е достатъчно искането да е мотивирано, доколкото разрешението се издава въз основа на него – т. 49-54.

62. Тук следва да се посочат три обстоятелства.

Първо, Съдът на ЕС приема, че разрешението само по себе си не е мотивирано (т.60). Доколкото всички разрешения от Председателя на СпНС са по една и съща бланка, в продължение на няколко години, то твърденията на сезирация съд за липса на мотиви в процесните три разрешения (т. 11-12) има своето авторитетно потвърждение.

Второ, Съдът на ЕС приема, че разрешаващият орган възприема мотивите в искането, след като ги е проверил (т. 53); но по главното дело, видно от текста на тези разрешения, никъде в тях не се сочи за такава проверка и за препращане към тези мотиви.

Трето, националният закон посочва изискването за мотивиране на съдебното разрешение по чл. 174 ал. 4 НПК като отделно и самостоятелно от изискването за мотивиране на искането по чл.173 ал.1 НПК; това изискване за двойно мотивиране, обаче, може би е отречено от Съда (т. 54).

63. Въпросът за доказателственото значение на сведения, събрани при нарушаване на личната сфера на гражданите, в контекста на незаконно събрани трафични данни, е бил обсъждан в Решение от 06.10.2020 г по C-511/18 и C-512/18 *La Quadrature du Net , French Data Network и др* и C-520/18 *Child Focus* ECLI:EU:C:2020:791 и в Решение от 02.03.2021 г по C-746/18 *H. K.* ECLI:EU:C:2021:152. Съдът на ЕС е приел, че доказателствената сила на порочно събрани доказателства се регулира само от националното право (т.41 от C-746/18 и т. 222 от C-511/18). При все това е приел, че е възможно да се предвидят други правни средства за защита, различни от изключване на доказателствената стойност (т.43 от C-746/18 и т. 225 от C-511/18). И по-специално такова изключване е задължително само ако защитата „не е в състояние да обсъди ефективно тези данни и доказателства от област, в която са необходими специални познания, които съдът няма и които могат да повлияят съществено на преценката на фактите” – т. 44 от C-746/18 и т. 226-227 от C- 511/18. Тълкуване на това изискване е направено в т.56-60 от Заключението на Генералния адвокат по C-349/21, ECLI:EU:C:2022:779.

64. Въпросът за доказателственото значение на сведения, събрани при нарушаване на правото на защитник, е бил коментиран в Решение от 14.05.2024 г по C-15/24, ECLI:EU:C:2024:399. Отново е потвърдено, че дори ако се касае за доказателства, събрани в нарушение на правото на ЕС, то отново националното право регулира последиците от това, в аспекта на възможността или невъзможността тези доказателства да се ползват в наказателното производство (т. 86), като се спазват принципите на ефективност и равностойност (т. 87); уточнява, че изключването е нужно само ако ползването на тези доказателства ще наруши състезателността на процеса (т. 88).

65. Следователно, според сезирания съд, дори и ако евентуално правото на ЕС е било нарушено при даване на немотивирани съдебни разрешение за използване на специални разузнавателни средства и при предприемане на планирани претърсване и изземване без предварително съдебно разрешение, то същото това право на ЕС не се противопоставя на ползването на резултата от тези следствени действия – ако е спазен принципа на състезателност и защитата може ефективно да обсъди начина на събирането им и правното им значение.

XIV. Практика на Съда по ЕКПЧ

66. В чл. 18 ал. 3 от Правилника на Конституционния съд не се поставя изискване за определяне на приложимото право в светлината на ЕКПЧ. Доколкото, обаче, тя несъмнено намира пряко приложение по всяко едно дело (чл. 5 ал. 4 от Конституцията), то правното ѝ значение е несъмнено. Приложими са нормите на чл. 8 ал. 2 ЕКПЧ, изискваща определени условия за ограничаване на личната сфера, на чл. 6 ал. 1 ЕКПЧ, изискваща справедлив процес, елемент от който е правото на защита, на чл. 13 ЕКПЧ, изискваща предоставяне на ефективни правни средства за защита при нарушаване на правата по ЕКПЧ.

67. Относно практиката на Съда по ЕКПЧ във връзка с мотивиране на разрешенията за използване на специални разузнавателни средства - т. 88, 94-95, 101-102 от *Dragojević v. Croatia* 68955/11, ECLI:CE:ECHR:2015:0115JUD006895511 и т. 309-321, т. 356d от *Ekimdzhiev and others v. Bulgaria*, 70078/12, ECLI:CE:ECHR:2022:0111JUD007007812.

Видно от тези решения, Съдът по ЕКПЧ приема, че общите и бланкови мотиви не отговарят на изискването за ефективен съдебен контрол при даване на разрешение за засягане на личната сфера, защитена по чл. 8 ЕКПЧ.

68. Относно практиката на Съда по ЕКПЧ във връзка с по-старата национална съдебна практика да се одобряват протоколи за претърсване и изземване без мотиви, само с думата „Одобрявам“, дата и подпис - т. 147 от *Slavov et autres c. Bulgarie*, 58500/10, ECLI:CE:ECHR:2015:1110JUD005850010; т. 123 от *Gutsanovi v. Bulgaria*, 34529/10, ECLI:CE:ECHR:2013:1015JUD003452910; т. 16 и т. 17 от *Ilieva v. Bulgaria*, 22536/11, ECLI:CE:ECHR:2019:1212JUD002253611; т. 34 от *Dimova-Ivanova et Ivanov c. BULGARIE* 58497/10, ECLI:CE:ECHR:2018:0531JUD005849710.

Тази практика на Съда по ЕКПЧ е относима към липсата на мотиви в разрешенията за използване на специални разузнавателни средства (доколкото предварително съставеният щампов текст, цитиращ нормите на закона с твърденията, че те са спазени, има същата информативна стойност, като думата „Одобрявам“). От посочените по-горе Решения на Съда по ЕКПЧ отново се достига до извод, че липсата на мотиви в Разрешенията за използване на специални разузнавателни средства е нарушение на чл.8 ЕКПЧ.

69. Относно практиката на Съда по ЕКПЧ за извършване на претърсване и изземване без предварително съдебно разрешение – въпреки че не е имало пречка то да с получи – а вместо това е искано и получено последващо съдебно одобрение - т. 144, т. 146 от *Slavov et autres c. Bulgarie*, т. 221-222 от *Gutsanovi v. Bulgaria*, т. 16-17 от *Ilieva v. Bulgaria*, т. 63, т. 81-86 от *Govedarski c. Bulgarie*, 34957/12), ECLI:CE:ECHR:2016:0216JUD003495712, т. 126-130 от *Stoyanov et autres c. Bulgarie*, 55388/10 ECLI:CE:ECHR:2016:0331JUD005538810.

Видно от изложените доводи, Съдът по ЕКПЧ не обръща голямо внимание на това, че не е имало предварително съдебно разрешение – като само посочва, че това е основание за по-задълбочена проверка от съда, който дава последващо одобрение.

69. Относно практиката на Съда по ЕКПЧ във връзка с незаконно събрани доказателства – при нарушение на чл. 8 ЕКПЧ.

Съдът по ЕКПЧ приема, че – ако вече е допуснато нарушение на чл. 8 ЕКПЧ в процеса на събиране на доказателства (напр. незаконно подслушване или незаконно претърсване), то изключването на събраните доказателства е правно ирелевантно за нуждите на чл. 13 ЕКПЧ – доколкото по никакъв начин не поправя допуснатото нарушение. Така т.7 от *Стефанов*, т.58-59 от *Goranova-Karaeneva v. Bulgaria*, 12739/05, ECLI:CE:ECHR:2011:0308JUD001273905, т.45 и т.62 от *Maslák et Michálková c. République Tchèque*, 52028/13, ECLI:CE:ECHR:2016:0114JUD005202813, т.129 от *Blaj c. Roumanie*, 36259/04, ECLI:CE:ECHR:2014:0408JUD003625904, т. 213 от *Michalák v. Slovakia*, 30157/03 ECLI:CE:ECHR:2011:0208JUD003015703.

70. Следователно, поне в аспекта на спазване на чл. 13 ЕКПЧ, националната правна норма на чл. 105 ал. 2 НПК е нефункционална. Изключването на доказателствата не поправя нарушението.

71. Съдът по ЕКПЧ е установявал, че определени доказателства са били събрани в нарушение на чл. 8 ЕКПЧ и след това са били ползвани за постановяване на осъдителни съдебни решения. При все това не е приемал автоматично, че справедливостта на производството е нарушена. В действителност той се интересува от достоверността на доказателствата и правото на защитата да оспори тази достоверност – а не дали са били спазени или не са били спазени определени формални изисквания. Така т. 113-115, т. 124-125 от *Niculescu c. Roumanie*, no 25333/03,

XV. Становище на сезирация съд

Относно допустимостта на искането

72. Пред Конституционния съд е поставен въпрос, който е почти идентичен с вече висящ въпрос пред Съда на ЕС (C-229/23), с очаквано Решение на Съда на ЕС на 13.06.2024 г.

При все това, доколкото специалните разузнавателни средства, предмет на настоящето искане, не визират подслушване на телефони, то те са извън обхвата на правото на ЕС. Поради което и бъдещият отговор на Съда на ЕС няма да е приложим за тях. Това се отнася и до вече дадения отговор, с Решение от 16.02.2023 г по C-349/21, ECLI:EU:C:2023:102, което ясно посочва, че настоящата практика по щампово мотивиране на разрешенията за използване на специални разузнавателни средства е съответно на правото на ЕС (основание за този извод е мотивирането на искането, а разрешението се издава въз основа на него – т. 49-54), като дори – евентуално – е прокарана забраната да се изисква мотивиране на съдебното разрешение, след като искането е мотивирано (т. 54).

Оттук, според сезирация съд, скорошното произнасяне от Съда на ЕС не прави настоящето искане ненужно.

Относно ефекта на решението на Конституционния съд върху защита на правата на гражданите по чл. 32-34 от Конституцията

73. Съдебният контрол по чл. 161 ал. 1 и чл. 174 ал. 4 НПК, които норми са проявление на конституционната защита на личността по чл. 32-34 от Конституцията, цели да предостави ефективна защита на личната сфера на гражданите. Предварителният съдебен контрол е гаранция, че конкретното накръняване на личната сфера на гражданите е обосновано.

74. Нормата на чл. 105 ал. 2 НПК лишава тази защита от ефективност – доколкото изисква твърде висока цена за нейното проявление.

75. Установяването, че нормите на чл. 161 ал. 1 и чл. 174 ал. 4 НПК са били нарушени, води до твърде тежки последици – а именно по силата на чл. 105 ал. 2 НПК събраните доказателства се изключват. Това е високата цена, която трябва да се плати, като резултат от това установяване.

76. Оттук и склонността у съда да се въздържа от такова установяване. Показателни са посочените по-горе (т. 17) съдебни разрешения – макар и да е очевидно, че не е налице неотложен случай, все пак съдът, с бланкетни мотиви, е приел, че е налице. Явно е нежеланието да се постанови акт, който ще има за последица недопустимост на събраните доказателства и оттук възможен провал на разследването.

77. Показателен е и трайният отказ на съдиите да отчитат очевидната липса на надлежно мотивиране на съдебните разрешения за ползване на специални разузнавателни средства – отново в основата е нежеланието да се загубят събраните с тях доказателства.

78. Дори когато е очевидно, че са нарушени нормите на чл. 161 ал. 1 и ал. 2 НПК и на чл. 174 ал. 3 НПК, все пак съдът предпочита да твърди, че те не са нарушени. В

противен случай следва да се плати твърде висока цена – осуетяване на разкриване на разкриване на престъпленията, на разобличаване на виновните и на правилното прилагане на закона (чл. 1 ал. 1 НПК).

79. Поставен в положение да избира между постигане на основата задача на наказателния процес и защита на личната сфера на гражданите, съдът предпочита да не види нарушението на тази лична сфера.

80. Оттук и изборът на Председателя на СпНС да не мотивира разрешенията си за използване на СРС; изборът и на наблюдаващия прокурор напълно да игнорира изискването за предварителното съдебно разрешение за претърсване и изземване. Те знаят, че съдът, който разглежда делото, ще направи всичко възможно, за да не забележи тези нарушения, респективно – ако има такова позоваване от защитата – да отрече наличието им.

81. По този начин конституционната защита на личната сфера в чл. 32-34 от Конституцията е обезценена в наказателния процес. Тя остава само пожелателна – доколкото нарушаването ѝ не се признава и няма правни последици. Това е така предвид нормата на чл. 105 ал. 2 НПК – която поставя твърде висока цена за признаване, че такова нарушение е допуснато.

82. Обявяването на противоконституционност на нормата на чл. 105 ал. 2 НПК, съобразно направеното искане, ще доведе до засилване на защитата на личната сфера на гражданите. Това е така, доколкото цената за установяване на съответното нарушение би била по-ниска. Тази цена ще бъде само официално признаване на допуснатото нарушение – без това да води до изключване на събраните доказателства. А ако делото приключи с осъдителна присъда, това нарушение би могло да бъде прието като особен вид смекчаващо отговорността обстоятелство, водещо до намаляване на наказанието – както е прието вече на законово ниво относно нарушаване на разумния срок при провеждане на наказателното производство – чл. 60е ал. 1 т. 2 ЗСВл. В този случай нарушението ще получи и справедливо обезщетение още в рамките на наказателното производство.

83. Обратното – ако искането на сезиращия съд бъде отклонени или отхвърлено, ще бъде потвърдена понастоящем съществуващата практика за масово одобряване на претърсвания и изземвания, а в по-широк план и за формален и повърхностен контрол относно законосъобразността на претърсването и изземването; а също така и за немотивиране на разрешенията за ползване на специални разузнавателни средства. Конституционните норми на чл. 32-34, съобразно тяхното приложение в НПК, ще продължават да бъдат в значителна степен изпразнени от съдържание.

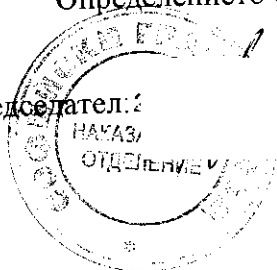
Поради което и на основание чл. 150 ал. 2 от Конституцията

ОТПРАВЯ ИСКАНЕ

до Конституционния съд на Република България за установяване на несъответствие между нормата на чл. 105 ал. 2 НПК и тези на чл. 121 ал. 2 и чл. 122 ал. 1 от Конституцията.

Определението е окончателно.

Председател: 2

Съдебни заседатели: 1.

2.

14